

Markvildtet tilbage på marken

Tekst: Jens Venø Kjellerup, formand for markvildtudvalget, Danmarks Jægerforbund

NATUR/VILDTPLEJE: I dette nummer af Jæger kan du læse markvildtoversigten, som er en årlig oversigt, der giver en status på vores viden om markvildtbestandene. I Danmarks Jægerforbund mener vi, at arbejde med vildtforvaltning skal foregå på et fagligt højt niveau og på et videnbaseret grundlag. Dertil bakker markvildtoversigten op om Jægerforbundets arbejde med vildtforvaltning i de tre søjler: markvildt, trækvildt og hjortevildt.

Oversigten tager udgangspunkt i det optællingsarbejde, der sker i markvildtlavene fordelt over hele landet. Der skal derfor lyde en stor tak til de frivillige i markvildtprojektet, som ud over at yde en kæmpe indsats for at forbedre levestederne i landbrugslandet også bidrager med vigtig viden i form af optællingsdata og erfaringsudveksling. Jeres arbejde er i høj grad med til at sætte rammen for, at vi kan blive klogere på vildtbestandene i landbrugslandet! Da informationerne kommer fra markvildtlavene, er det harer og agerhøns, der er centrale i

markvildtoversigten, men på sigt vil det være ønskværdigt at få mulighed for at inkludere informationer om andre arter i oversigten. Det skal vi arbejde videre med.

Monitering af bestandene af agerhøns og harer er en grundsten i en vildtforvaltning, hvor den praktiske indsats med terræn- og bestandspleje udvikles, i takt med at ny viden og nye erfaringer bringes til veje. Markvildtprojektet er et flagskib, vi kan være stolte af, og oversigten er et element, som jeg håber kan være et oplysende indslag for jer læsere og jægere.

Markvildtprojektet er i sit tredje leveår og overgår efter planen fra projektfase til en indsats i 2017. Danmarks Jægerforbund er særligt stolt af, at markvildtindsatsen er en del af regeringens naturpakke, og at vi også i fremtiden kan blive klogere på markvildtet og dermed yde kvalificeret rådgivning om natur- og vildtpleje i landbrugslandet. Da landbrugslandet udgør godt 60 % af det samlede areal i Danmark, kan vi skabe bedre levesteder for markvildtet og samtidigt skabe flere og bedre jagtmuligheder.

Jeg er glad for, at interessen for indsatsen er stigende, og de principper, vi bygger projektet på, holder! Men det betyder ikke, at vi skal hvile på laurbærrerne, vi skal fortsætte det

Markvildtindsatsens medarbejdere:

Niels Søndergaard, jagtfaglig chef, tlf. 21 94 59 90, NIS@jaegerne.dk.

Thomas Iversen, projektleder, tlf. 81 88 05 30, TIV@jaegerne.dk.

Anders Rishøj Jensen, markvildtrådgiver, Midt- og Nordjylland, tlf. 27 80 28 49, ARJ@jaegerne.dk.

Jakob Bergmann Nielsen, markvildtrådgiver, Fyn, Syd- & Sønderjylland, tlf. 81 88 24 46, JBN@jaegerne.dk.

Jens L. Pedersen, GIS-ansvar/markvildtrådgiver, Nordsjælland, tlf. 81 88 04 08, JPE@jaegerne.dk.

Lene Midtgaard, markvildtrådgiver, Sydsjælland og øerne, tlf. 50 60 22 32, LMI@jaegerne.dk.

Sebastian Behnke, GIS-ansvar/markvildtrådgiver, Østjylland, tlf. 30 13 11 02, SBE@jaegerne.dk.

Jesper Kjær Illemann, konsulent, tlf. 88 88 75 34, JKI@jaegerne.dk.

gode arbejde. Hele projektet bygger på frivillighed. Det skal det fortsat gøre! Frivillighed i kombination med rådgivning betyder, at tiltagene placeres optimalt, så der tages udgangspunkt i vildtets behov frem for kroner i lommen. Hermed sikres langtidsholdbare løsninger til gavn for landbrugsnaturen.

Markvildtarter, som harer og agerhøns, er meget reproduktive af natur og kan – hvis de rette forhold er til stede – kompensere for et stort jagtligt udtag. Med den rette natur- og vildtpleje kan der opbygges robuste bestande, som byder på spændende jagtoplevelser, der vil kunne vække interessen for de til tider oversete jagtformer med hund og haglgevær på kryds og tværs af markerne.

Danmarks Jægerforbund arbejder målrettet på at skabe bedre rammer for natur- og vildtpleje i landbrugslandet, så de gode initiativer belønnes i landbrugsstøtteordningerne. Reglerne skal være lette at gennemskue og uden besvær for landbruget. Derudover mener Danmarks Jægerforbund, at hensynet til vildtet skal implementeres bedre i de eksisterende støtteordninger.

JAGT EFTERSKOLE
Spændende linje hvor du får en grundig læring i jagt, vildtpleje og naturkendskab

Jagttegn inkluderet

www.husbyefterskole.dk

Status og fremtid

Tekst: Thomas Iversen, projektleder **Foto:** Thomas Iversen og Flemming Højer

ØVRIGT: Danmarks Jægerforbunds markvildtprojekt afslutter med udgangen af 2016 sin projektfase og overgår dermed til en indsats. Projektet har været så stor en succes, at det er blevet en del af Naturpakken og dermed en del af fremtidens forvaltning af harer og agerhøns.

Det er efterhånden de fleste bekendt, at de danske markvildtbestande har været i tilbagegang gennem de seneste 50-60 år. For jægerne har det været mest tydeligt mht. de jagtbare arter, hvor vildtudbyttet for markvildtarterne hare og agerhøne begge er faldet fra ca. 400.000 i 50'erne til nu under 50.000. Det er dog ikke kun de jagtbare arter, der er gået tilbage, men også viber, lærker, bier og sommer-

fugle har været i voldsom tilbagegang.

Tilbagegangen i vildtudbyttet betød, at der forud for fastsættelsen af jagttiderne for 2010-2013 var pres på de fortsatte jagtmuligheder for harer og agerhøns. Danmarks Jægerforbunds hovedargument mod en fredning af arterne var, at jægerne i vid udstrækning selv indførte frivillige fredninger af agerhøns og harer i områder, hvor bestandene var trængte. Denne frivillighed blev således omdrejningspunktet for den anbefalede fremtidige forvaltningspraksis, der blev beskrevet i de nationale forvaltningsplaner for hare og agerhøne, som blev vedtaget i forbindelse med jagttidsforliget.

Danmarks Jægerforbund tog aktion på anbefalingerne i forvaltningsplan-

erne og startede i 2013 markvildtprojektet, hvor frivillige lokalt samarbejder i markvildtlav – og det har givet resultater!

Med i Naturpakken

Markvildtprojektet er ud over de midler, som Jægerforbundet selv lægger i projektet, finansieret af Naturstyrelsen og 15. Juni Fonden. Da projektet fra år 2017 overgår til en egentlig indsats, er der behov for at finde andre finansieringskilder, og det er derfor glædeligt, at markvildtindsatsen er blevet en del af Naturpakken. Hermed kan markvildtlavene fortsat være en del af fremtidens forvaltning af markvildtbestandene.

Der er seks medarbejdere tilknyttet >

Kredsvis oversigt over markvildtlavenes antal og omfang

	Kreds 1	Kreds 2	Kreds 3	Kreds 4	Kreds 5	Kreds 6	Kreds 7	Kreds 8	TOTAL
Antal markvildtlav	13	4	6	10	8	11	3	3	58
Interesseområde	86.189	12.362	16.718	26.640	18.830	27.116	7.779	5.704	201.337
Deltagerområde	17.902	5.737	8.408	12.465	4.221	8.698	3.236	2.351	63.017
Deltagerprocent	20,7	46,4	50,2	46,7	22,4	32,0	41,6	41,2	31,3

➤ markvildtprojektet (se faktaboks side 74), som i hver sin landsdel har som opgave at servicere de frivillige lokale markvildtlav, der melder sig ind i arbejdet med at genopbygge de danske markvildtbestande. Et markvildtlav starter typisk ved, at en lokal ildsjæl henvender sig til en af markvildtrådgiverne med sit ønske om en lokal forvaltningsindsats. Herefter er det markvildtrådgiverens opgave at forsøge at udvikle denne motivation til et velfungerende markvildtlav. Det sker gennem lokale fællesmøder og lodsejerbesøg. Hvis den lokale vilje er til stede, påbegyndes arbejdet.

Et område er først et officielt markvildtlav, når der er defineret et interesse- og deltagerområde, valgt en kontaktperson og udført en vildttælling. Herefter er det markvildtrådgiverens opgave løbende at understøtte det lokale forvaltningsarbejde så godt som muligt og gennem sin funktion som konsulent at sikre, at der kommer maksimal natureffekt ud af den lokale indsats.

Som det fremgår af nedenstående tabel, findes der pr. 1. juli 2016 i alt 58 fungerende lav. Lavene er fordelt over hele landet, men der er stor variation mellem kredsene. Der er især stor interesse i det jyske og på Fyn. Der arbejdes målrettet på at skabe flere lav øst for Storebælt, da interessen her er svingende. Der har gennem projektet

Gerner og Bjarne fra Stausø markvildtlav fremviser stolt en vildtstribe, som er placeret langs et markskei. Engagementet i markvildtlavene i hele Danmark er imponerende – I gør et flot stykke arbejde for at få markvildtet tilbage på marken!

været en naturlig tilgang og afgang af lav, men dette er forventeligt i et frivilligt projekt.

Markvildtindsatsen bygger på det frivillige initiativ, og der bliver således ikke givet støtte til eller kompensation for de udførte tiltag. Til gengæld får markvildtlavene gratis rådgivning om natur- og vildtpleje, så det sikres, at tiltagene placeres optimalt set ud fra vildtets behov, og så der i langt de fleste tilfælde stadig kan søges landbrugsstøtte. Dette gælder f.eks. vildtstriber, som er etableret ved naturlig fremspiring fra stub. Denne type tiltag koster ikke noget, men kan have stor værdi for markvildtet!

Giver livskvalitet

Motivationen hos lodsejerne findes i mange forskellige afskygninger. Nogle udfører tiltag for at forbedre jagtmulighederne, andre for at have noget pænt at kigge på. Som Niels Peter Jacobsen fra Øle Å markvildtlav på Bornholm formulerer det: – At udføre tiltag på sin ejendom giver livskvalitet. Det giver livskvalitet at se vildtet generere et større overskud, fordi man udfører forskellige tiltag på sin ejendom. Man skal yde, før man kan nyde, så markvildtprojektet er lig med livskvalitet.

Vildtpleje for markvildt bør altid tage udgangspunkt i det givne terræn og vildtets krav til levestederne på det rette tidspunkt. Groft sagt har de fleste vildtarter behov for føde, rede/ungelskjul, tørremuligheder og dækning hele året. I sommerhalvåret, hvor markerne og græsset står højt, er de lysåbne områder ofte en mangelvare, hvorimod der i vinterhalvåret kan være mangel på dækning. I Særslev markvildtlav har Claus Harboe observeret følgende: – Vildtet benytter meget gerne de kortklippede spor, vi har etableret i området. Derfor vil vi fremadrettet fokusere på at holde flere af rabatterne kortklippet på områdets markveje.

Markvildtlavene har leveret en imponerende indsats og har i 2016 planlagt ikke mindre end 3.243 tiltag fordelt på 735 km linjeformede tiltag samt 328 hektar fladetiltag. Det er især de lysåbne afgrøder og soleksponerede arealer, der har været i fokus, da disse typer tiltag har stor betydning i ynglesæsonen. Lysåbne afgrøder, såsom vildtstriber og striber med reduceret udsædsmængde af afgrøden, giver nemlig plads til insekter, som er livsvigtige for hønsefuglenes kyllinger. De soleksponerede arealer, såsom bar-

Tiltagene i 2016

Funktion		2016
Linjeformede tiltag		
Beplantning	(Fx pleje/etablering af levende hegn)	90,8 km
Kantvegetation	(Fx græsbræmmer langs levende hegn)	47,7 km
Lysåben afgrøde	(Fx vildtstriber og reduceret udsæd)	180,6 km
Soleksponerede arealer	(Fx barjordsstriber og lærkepletter)	391,0 km
Vinterdækning	(Fx vildtstribe og græsbræmmer)	25,0 km
I alt		735,1 km

Fladetiltag		
Beplantning	(Fx pleje/etablering af remiser og småbeplantninger)	67,2 ha
Flerårig vegetation	(Fx brak og græsarealer)	239,8 ha
Vandhuller og søer	(Baseret på 40 vandhuller)	6,8 ha
Vinterdækning	(Fx brak, udyrkede arealer, vildtagre)	14,5 ha
I alt		328,3 ha

jordsstriber og tætslåede græsstriber, giver tørremuligheder og grønføde til harerne.

Erfaringer indhøstet

Gennem de seneste tre år er vi blevet væsentligt klogere på markvildtet i Danmark. Dette skyldes ikke mindst de indberetninger og erfaringer, som markvildtlavene har bidraget med. Hvert år tælles harer og agerhøns, og mange spændende emner er blevet diskuteret på lavenes årlige møder og markvandring. Derudover har der kørt en række sideløbende projekter i udvalgte markvildtlav, som på sigt kan gøre os klogere på fremtidens markvildtforvaltning.

I 2014 startede projektet "Økologisk rum og biodiversitet", hvor der i 20 markvildtlav blev udført en grundig terrænregistrering, hvor eksisterende landskabselementer blev indtegnet og klassificeret. Projektet har blandt andet til formål at give indblik i, hvilke typer terrænelementer der øger biodiversiteten bredt set, og om vildtplejen har en positiv effekt på andet end bare vildtet. Hos udvalgte lodsejere har biologer fra DCE været på besøg for at tage jordprøver og indfange insekter.

En klassisk jagsituation fra agerlandet, som vi også meget gerne skulle kunne opleve i fremtiden.

På trods af en vis skepsis har der været stor opbakning til dette, og det vil vi gerne sige tak for! Det er glædeligt, at jægere, landmænd og forskere kan arbejde sammen om at blive klogere på landbrugsnaturen.

På Møn findes Sømarke markvildtlav, hvor der tidligere ikke fandtes agerhøns. Derfor søsatte Danmarks Jægerforbund et såkaldt translokationsprojekt, hvor Stevns Markvildtlav og Fjenneslev Magle Markvildtlav ved Sorø donerede 40 agerhøns, der skal skabe en fremtidig bestand på Møn. Forud for flytning af fuglene havde

lodsejerne i Sømarke gjort et flot stykke arbejde med biotoppleje, så området kunne skabe livsgrundlag for agerhønsene. Agerhønsene er udstyret med et pejls, så vi har kunnet følge dem i deres første tid på øen, og det ser ud til, at de har taget godt imod deres nye terræn. Det bliver spændende at følge, om fuglene har fået kuld på vingerne. En stor tak skal lyde til de to donor-terræner, som forhåbentligt kan bryste sig af at have bidraget til en fremtidig yngledygtig bestand af agerhøns på Møn.

tiv@jaegerne.dk

Vær godt forberedt på den kolde tid...

Microclimate undertøj

Svedtransporterende undertøj i 100% polyester. Stoffet transporterer sveden væk fra kroppen, hvorved underafkøling undgås. Tåler vask ved 90 grader. Str. S-4XL. Vejl. pris pr. del kr. 499,-

Undertrøje	
1303001	Str. S
1303002	Str. M
1303003	Str. L
1303004	Str. XL
1303005	Str. XXL
1303006	Str. 3XL
1303007	Str. 4XL

WOODLINE

GUNTEX

Se forhandlerliste på www.guntex.dk

Underbukser	
1303011	Str. S
1303012	Str. M
1303013	Str. L
1303014	Str. XL
1303015	Str. XXL
1303016	Str. 3XL
1303017	Str. 4XL

UNDERSTÅLL
med
MICROCLIMAT

WOODLINE
SWEDISH OUTWEAR

Status for de danske markvildtbestande

Tekst: Sebastian Behnke
Foto: Jørgen Sørensen

NATUR/VILDTPLEJE: Vildtudbyttestatistikken for den sidste jagtsæson viste endnu en gang et fald i udbyttet af harer og agerhøns. For bibeholdelsen af jagten på de to arter er tællearbejdet i markvildtlavene vigtigt i forhold til jagttidsforhandlingerne. Hvis man forestillede sig, at de eneste tal, som beslutningstagerne havde at forholde sig til, kom fra det indberettede vildt, så ville resultatet formentlig være, at haren og agerhønen som jagt-

bare arter ville blive en saga blot inden for den nærmeste fremtid. Men heldigvis er der i markvildtprojektet nogle fantastiske mænd, kvinder, drenge og piger, som vil bruge en aften eller dag på at sikre, at der også er andre tal, som kan give et mere nuanceret billede af vildtbestandene.

I sidste markvildtoversigt (oktober 2015) konstaterede vi, at hvis vildtudbyttet på kommunalt niveau kan afspejle tællerresultaterne i markvildtlavene, så bliver der ikke nedlagt flere harer og agerhøns, end bestandene kan holde til. Ja, faktisk så nedlægges der langt de fleste steder et godt stykke under. Markvildtrådgiverne beretter også, at den gængse holdning er, at man venter med at skyde, til bestandene stiger, så langt de fleste steder freder jægerne frivilligt haren og agerhønen. Dertil skal det selvfølgelig også nævnes, at jagtformerne ændrer sig, og der ikke i samme grad bliver jagtet på de åbne marker. Alt sammen medvirker til, at vildtudbyttestatistikken har behov for supplerende data for at kunne vise et retvisende billede af bestandenes tilstand.

Tællingerne siden sidst

Der er ét spørgsmål, som markvildtrådgiverne bliver stillet rigtig ofte. Som regel er det i retning af: – Hvordan ser det ud med tællingerne, har vi fået flere?

På landsplan er svaret, at tællingerne i gennemsnit viser en lille tilbagegang i antallet af observationer. Men lokalt i de enkelte markvildtlav er der flere, som viser fremgang for både agerhøns og harer. Ud over de naturlige svingninger i bestanden kan en del af forklaringen være, at ynglesæsonen 2015 ikke var optimal, dertil kan siges, at vi heller ikke har set det samme antal af lav, som skiller sig ud med forholdsvis store bestandstætheder. Men set som helhed er tællingerne fra de enkelte lav blevet mere homogene, hvilket øger kvaliteten af datasættet. Dette hænger formentlig sammen med, at de frivillige bliver dygtigere og mere erfarne. Godt gået!

Som det fremgår af skemaet, er vi nu oppe på 444 tællinger i alt og har tilbagelagt det, som svarer til en tur fra Skagen til Madrid i Spanien og tilbage igen. Der er observeret over 18.500 stykker vildt, hvoraf knap

Oversigt over tælleaktiviteter

Haretællinger	
Antal kørte kilometer	4.692
Antal observerede harer	7.954
Antal tællinger	313

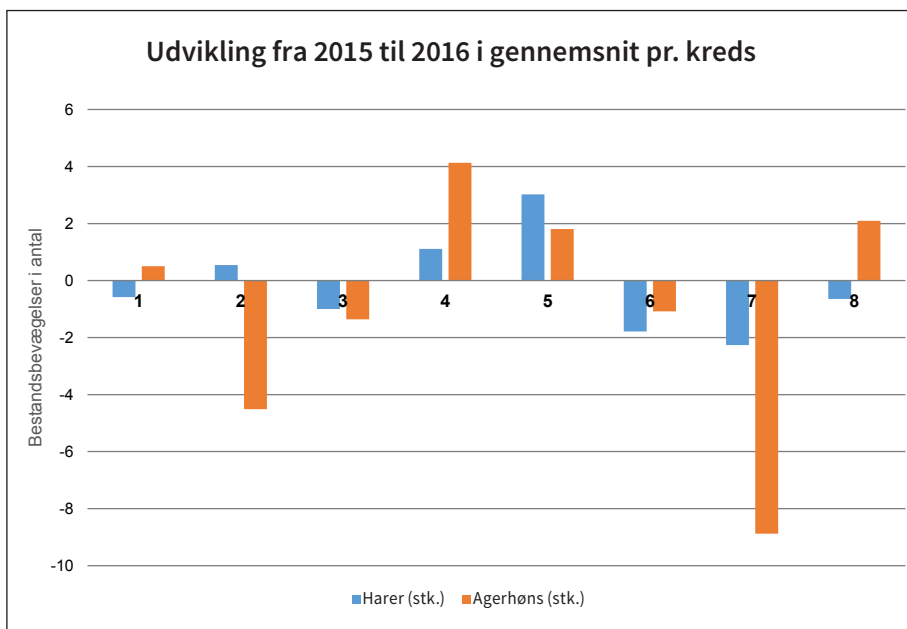
Agerhønetællinger	
Antal gåede kilometer	904
Antal observerede agerhøns	2.072
Antal tællinger	131

8.000 er harer og godt 2.000 er agerhøns. Det er en meget imponerende bedrift af de frivillige!

Et værdifuldt stykke arbejde

I projekter, hvor der søges fonds- og statsmidler, er det normalt, at man anfører de timer, som frivillige kræfter hjælper til med. De står til en værdi af 100 kroner i timen.

Hver haretælling tager i gennemsnit ni mandetimer, mens en agerhønetælling tager 48 mandetimer. Begge dele med alt det løse, såsom transport. Hvis vi omregner værdien af det frivillige arbejde, som er udført med tællingerne fra projektets start til 1. juli 2016, giver dette en anslået værdi på over 900.000 kroner! Og en forventet årlig værdi på knap 450.000 kroner med det nuværende antal lav.

Udvikling i antal pr. 100 ha på kreds niveau.

Jens Venø Kjellerup

Formand for markvildtudvalget,
Danmarks Jægerforbund

Ved sidste jagttidsforhandling var haren og agerhønen tæt på at miste deres jagttider, og der er ingen tvivl om, at næste gang, der skal forhandles – i 2017 – skal der kæmpes for arterne igen. I 2013 var markvildtprojektet en væsentlig faktor i bevarelsen af haren og agerhønen. Derfor er bl.a. tællingerne i markvildtlavene med til at styrke de biologiske argumenter for en fortsat bæredygtig jagt.

Jeg hører ofte og ved, at jægerne frivilligt freder arterne og kan kun opfordre til, at de også i fremtiden vurderer sæsonens ynglesucces, før jagten sættes ind. Tilsvarende håber jeg, at der tages hensyn til de hønsefugle, som ruger sent pga. omlægning, når der trænes stående hunde.

Men ...

Hvis vi fortsat skal kunne bruge tallene fra tællingerne til at kunne påvirke jagttidsforhandlingerne, er det vigtigt, at der fortsat bliver talt både harer og agerhøns i markvildtlavene. Når vi får flere og flere observationer ind, må vi i fællesskab med kyndige forskere tilpasse og revidere tællemetoderne, frekvensen og perioderne, så vi hele tiden kan optimere kvaliteten og tidsforbruget af tællingerne.

DJ kan blive bedre

Det er klart og ganske vist. Der er ingen, som udfører et frivilligt stykke arbejde uden at få noget ud af det, om det så er oplevelsen, interessen, fællesskabet eller følelsen af at hjælpe et godt formål. Dette er vi i Danmarks Jægerforbund meget opmærksomme på! Det ville være arrogant at tro, at vi ikke kan blive bedre til at servicere markvildtlavene og de frivillige i projektet for at holde motivationen oppe med tællingerne. Derfor er vi meget glade og utroligt taknemmelige for de konstruktive input, vi får fra lavene, og vi kan kun opfordre til, at det fortsætter, så vi kan sikre, at alle får noget ud af det!

En stor tak

Der skal lyde en stor tak til SVANA (tidligere Naturstyrelsen) og 15. Juni Fonden for jeres interesse, opbakning og økonomiske støtte til projektet. I er med til at sikre det faglige niveau i forvaltningen af markvildtet.
sbe@jaegerne.dk

Hvordan tælles vildtet?

Haretællingerne udføres efter solnedgang, hvor der i bil køres på den samme rute både i foråret og efteråret. Med en hastighed på mellem 10 og 20 km/t køres ruten igennem, mens der med håndholdte lamper lyses ud over markerne på begge sider af vejen. På turen noteres alle nataktive pattedyr på det udleverede kort fra markvildtrådgiveren.

Agerhønetællingen udføres i dagtimerne i foråret, hvor der traves på tværs af markerne med stående jagthunde, der afsøger terrænet. Så vidt det er muligt, benyttes den samme rute hvert år, hvor der noteres de hønsefugle og harer, som hundene finder under deres søg.

